

KIRKON SAAVUTETTAVUUSOHJELMA

Kirkolliskokous antoi Kirkkohallitukselle marraskuussa 2009 tehtäväksi laatia kirkon saavutettavuusohjelma. Saavutettavuus palvelee kaikkia. Tässä ohjelmassa saavutettavuutta tarkastellaan erityisesti vammaisten henkilöiden sekä viittomakielisten kannalta. Samat periaatteet sopivat usein muiden kieli- ja kulttuurivähemmistöjen, maahanmuuttajien ja ikääntyneiden ihmisten kohtaamiseen. Tämä ohjelma on suunnattu seurakuntalaisille, kirkon työntekijöille ja luottamushenkilöille, jotta kirkko olisi entistä enemmän saavutettava.

Ohjelmatyön ohjausryhmässä ovat toimineet 2010–2012

- Satakunnan maakuntajohtaja Pertti Rajala, ohjausryhmän puheenjohtaja
- Esteettömyysasiamies Harri Leivo, Invalidiliitto
- Johtaja Hannu Virtanen, Selkokeskus
- Erityisasiantuntija Sami Virtanen, Kuuloliitto
- Erityisasiantuntija Jari Heiskanen, Kuurojen Liitto
- Tiedonsaantijohtaja Teuvo Heikkinen, Näkövammaisten Keskusliitto
- Ylivahtimestari Kimmo Hällback, Mikkelin seurakuntayhtymä
- Johtava erityisdiakonian viranhaltija Liisa Hoikkanen, Tampereen seurakuntayhtymä
- Kirkkoherra Annakaisa Rantala, Orimattilan seurakunta
- Seurakuntapastori Hannele Juutinen, Kolari
- Kehitysvammaistyön pastori Margit Nyman, Ylöjärvi
- Hiippakuntadekaani Sakari Häkkinen, Kuopion hiippakunta
- Kuurojentyön työalasihteerin Riitta Kuusi
- Vammaistyön työalasihteerin Katri Suhonen, ohjausryhmän sihteeri 2010
- Vammaistyön vs. työalasihteerin Tiina Peippo, ohjausryhmän sihteeri 2011–2012

Kirkkohallituksen asiantuntijoina ovat toimineet

- Työmarkkinalaitos: työmarkkina-asiamies Pauliina Hirsimäki
- Rakentaminen: yliarkkitehti Antti Pihkala
- Lakiasiat: kirkolliskokouksen pääsihteerin Katri Kuuskoski

Ulkoasu ja kuvankäsittely

- Teemu Junkkaala/gstj.fi

Valokuvat

- Aarne Ormio

Saavutettavuusohjelma oli palautekierroksella maaliskuussa 2012 keskeisillä vammaisalan toimijoilla ja järjestöillä sekä otantaseurakunnissa eri hiippakunnissa. Avoin palautemahdollisuus oli samaan aikaan sakasti.evl.fi/saavutettavuus-sivuilla.

Sisällysluettelo

Johdanto 6

1. Ihminen kirkossa 8

- 1.1 Luotu 8
- 1.2 Pelastettu 8
- 1.3 Yhteyteen kutsuttu 9
- 1.4 Seurakuntaa rakentamaan 9

2. Saavutettavuus kirkossa 12

2.1 Saavutettavuus 12

- 2.1.1 Osallisuus 12
- 2.1.2 Yhdenvertaisuus 12

2.2 Saavutettavuuden osa-alueet 13

- 2.2.1 Asenteellinen saavutettavuus 13
- 2.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys 14
- 2.2.3 Viestinnän saavutettavuus 15
- 2.2.4 Taloudellinen saavutettavuus 21
- 2.2.5 Päätöksenteon ja strategian saavutettavuus 22

3. Saavutettavuus seurakunnan arjessa 23

3.1 Keinoja lisätä saavutettavuutta 23

- 3.1.1 Strategia 23
- 3.1.2 Koulutus 23
- 3.1.3 Resurssien käyttö 24
- 3.1.4 Verkostoituminen muiden paikallisten toimijoiden kanssa 24
- 3.1.5 Me-asetus 25

3.2 Toimenpide-esitykset seurakunnille 25

- 3.2.1 Saavutettavuusajattelu seurakunnassa 25
- 3.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys 26
- 3.2.3 Verkkoviestintä 26
- 3.2.4 Yhteistyö paikallisten vammaisyhdistysten ja vammaisneuvoston kanssa 27
- 3.2.5 Seurakunnan toiminta 27

3.3 Toimenpide-esitykset hiippakunnille 28

- 3.3.1 Saavutettavuusajattelu hiippakunnan koulutuksessa 28
- 3.3.2 Saavutettavuusohjelmat seurakuntiin 28
- 3.3.3 Saavutettavuus piispantarkastuksen osana 28

3.4 Toimenpide-esitykset Kirkkohallitukselle 28

- 3.4.1 Saavutettavuusohjelman seuranta 28
- 3.4.2 Saavutettavuuteen liittyvä koulutus 28
- 3.4.3 Verkkosivut: evl.fi -sivuston selkosivujen, viittomakielisten sivujen ja sakasti.evl.fi -sivuston saavutettavuussivujen ylläpito ja kehittäminen 29
- 3.4.4 Saavutettavuus Kirkkohallituksen toiminnan pohjavireenä 29
- 3.4.5 Saavutettavuustunnustus seurakunnille 29

Lisätietoa saavutettavuudesta 19

Johdanto

Saavutettavuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten mahdollisuutta osallistua ja olla osallisina riippumatta heidän erilaisista ominaisuuksistaan. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Vuonna 2003 hyväksyty *Kirkko kaikille, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma* asettaa päämääräksi seurakunnan, joka ottaa huomioon tasavertaisesti kaikkien jäsentensä tarpeet. Saavutettavuus kirkossa nousee sen teologian ytimestä. Kirkko on olemukseltaan kaikki huomioon ottava.

Vuonna 2010 julkaistun Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010–2015 mukaan kaikilla on oltava yhtäläiset mahdollisuudet elää ja toimia yhteiskunnassa. Kirkko on osa yhteiskuntaa, valtion lainsäädäntö ja sopimukset koskevat myös kirkkoa ja seurakuntia.

Yhteiskunnan julkiset palvelut tulee suunnitella kaikille sopiviksi ja ympäristö esteettömäksi. Tarvittaessa yhteiskunta järjestää erityispalveluja, kuten asumis-, apuväline-, kuljetus- ja tulkkauspalvelua. Tällä tavoin turvataan yhdenvertaisuuden toteutuminen yhteiskunnassa. Kirkossa ja seurakunnissa yhdenvertaisuus ja osallisuus on mahdollistettava poistamalla niiden tiellä olevia liikkumisen, kommunikoinnin, ymmärtämisen, viestinnän, toiminnan tai asenteiden esteitä.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista hyväksyttiin vuonna 2006. Yleissopimuksen tarkoituksena on edistää ja suojata sitä, että kaikki vammaiset ihmiset voivat nauttia täysivaltaisesti ja yhdenvertaisesti kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista. Sopimus astui kansainvälisesti voimaan toukokuussa 2008. EU ratifioi sopimuksen joulukuussa 2010. Sen myötä EU:n lainsäädäntö, politiikka ja ohjelmat eivät saa olla ristiriidassa sopimuksen sisällön

kanssa. EU:n vammaisstrategialla 2010–2020 pyritään takaamaan YK:n yleissopimuksen täysimääräinen täytäntöönpano. Suomi valmistelelee YK:n sopimuksen ratifioimista. Ratifioinnin myötä siitä tulee osa Suomen lainsäädäntöä. Kirkon toiminta ei voi olla ristiriidassa YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen kanssa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin vuonna 1989. Sopimuksen piiriin kuuluvat kaikki alle 18-vuotiaat lapset. YK:n lapsen oikeuksien sopimus määrittelee lapsen edun. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1991. Sopimuksen artiklan 23 sisältö nostaa esille myös vammaisen lapsen erityisiä oikeuksia.

YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen, EU:n vammaisstrategian ja Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010–2015 viesti on sama: kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia ja heillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa elämäänsä sekä palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen.

Kirkon saavutettavuusohjelma nostaa esiin saavutettavuuden teologisen perustan. Ohjelma pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen ja kirkkokäsitykseen.

Kirkon saavutettavuusohjelma nousee evankeliumista. Se ei ole jonkun erityisryhmän etujen ajamista tai vain joillekin erikoistuneille kirkon työntekijöille kuuluvaa työtä. Kyse on kirkon perustehtävästä ja uskollisuudesta tuon tehtävän toteuttamisessa. Vain kaikille avoin kirkko on uskottava Kristuksen kirkko. Siksi saavutettavuuden ja esteettömyyden eteen on tehtävä jatkuvasti työtä.

1. Ihminen kirkossa

1.1 Luotu

Rippikoulussa nuoret ja opettajat muovailevat savesta ihmisen. Kädet savesta ja vedestä liukkaina he osallistuvat luomistyöhön. Upeat taideteokset jätetään kuivumaan. Jotain kuitenkin puuttuu: elämä, henki. Kuka pystyy puhaltamaan saveen elämää? Vain Jumala. Ihminen on Jumalasta lähtöisin. Jumala loi ja luo ihmisen, jokaisen ja kaikenlaiset. Jumala puhaltaa ihmiseen elämän hengen. Sen jälkeen ihminen on Ihminen. Ihmisen elämä on Jumalan lahja.

Jumala luo hyvää. Jokainen on ainutlaatuinen. Ihmisyyteen kuuluva moninaisuus on Jumalan luomistyötä. Jumalan silmissä kaikki ovat yhtä arvokkaita.

Täyteen ihmisarvoon riittää se, että on. Ihmisarvoon ei liity jossittelua. Jokaisella on lupa iloita olemassaolostaan ja olla ylpeä itsestään. Minä! Ihme! Ihmisarvoa ei tarvitse ansaita. Ihmisten kesken ihmisarvo tulee kuitenkin näkyväksi vasta, kun ihmistä kohdellaan hänelle kuuluvan arvon mukaisesti. Sinä! Ihme!

Luomiskertomuksen viisauden mukaan ihmisen ei ole hyvä olla yksin. Meidät on luotu elämään yhdessä. Aito ihmisuus toteutuu yhteydessä muihin. Olen kokonainen vasta suhteessa muihin. Yhdessä, erilaisina, olemme Jumalan kuva.

1.2 Pelastettu

Erilaisuus ei ole syntiä, mutta ihmisarvon kyseenalaistaminen on. Vammat eivät ole syntiä, mutta epätasa-arvoinen kohtelu on. Kun ihminen asettaa lähimmäiselleen omat kriteerinsä, hän kieltäytyy hyväksymästä Jumalan luomistyötä.

Jokainen tarvitsee vapautusta synnistä. Radikaalia on se, että tämä tapahtuu armosta. Synnit annetaan anteeksi Jeesuksen tähden.

Ihmisyyden syvin salaisuus on, että Jumala tulee ihmiseksi Jeesuksessa. Jumala elää ja kuolee ihmisen tavoin. Ylösnousemus on suuri ihme. Nasaretin Jeesus on samalla Kristus, kuoleman yli ulottuva toivo.

Kristus itse antautui kohtaamisiin kaikkien erilaisten ihmisten kanssa ja piti niiden puolta, joita muut syrjivät. Hän suostui myös kärsimään ja kuolemaan kaikkien ihmisten puolesta. Jumalan pelastava rakkaus Kristuksessa ei luokittele, syrji eikä aseta ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Näin Kristuksen pelastustyö kirkastaa yhdenvertaisuutta ja kutsuu meitä toimimaan saavutettavamman ja yhdenvertaisemman kirkon puolesta.

1.3 Yhteyteen kutsuttu

Jeesuksen julistamassa Jumalan valtakunnassa toteutuvat oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus. Jeesus antoi tehtäväksi rakastaa Jumalaa ja toisia ihmisiä. Toisen ihmisen rakastamisen välineiksi Jumala antoi meille järjen ja sydämen. Kristuksen läsnäolo meissä kutsuu asettumaan toisen ihmisen asemaan ja etsimään hänen hyvänsä. Yhdessä rukoilemme Jumalan valtakunnan tulemistä ja teemme työtä sen toteutumiseksi.

Jumala on läsnä sanassa ja sakramenteissa. Kasteessa tulemme Jumalan yhteyteen ja seurakunnan jäseniksi. Ehtoollisella asetumme samaan pöytään. Jumalan sana on sama kaikille. Se kutsuu meitä vuorovaikutukseen ja yhteiseen rukoukseen. Kristus on ystäviensä keskellä.

Pyhä Henki yhdistää kristityt. Kristittyjen yhteys ylittää niihinkin, joita emme itse koskaan tapaa. Ennen meitä eläneet kristityt ja eri maissa ja eri kristillisissä kirkkoissa elävät kastetut ovat samaa joukkoa meidän kanssamme. Kristuksen kirkko on maailmanlaajuinen. Sen osallisuuteen kutsutaan kaikkia. Yhteys ulottuu myös meitä ennen eläneisiin kristittyihin.

1.4 Seurakuntaa rakentamaan

Usko on suhteessa olemista ja luottamusta Jumalaan. Peruskokemukset syntyvät ensimmäisissä ihmissuhteissa, kun vanhemmat kuulevat vauvan tarpeet ja vastaavat niihin. Lapsen kasvaessa kuva Jumalasta vapautuu niistä ajatuksista ja tunteista, jotka sitovat sen vain inhimillisen elämän alueelle. Jumalasta on tullut ”Sinä”, johon voi luottaa.

Ihmisen on tärkeää löytää Jumalan armahtavat kasvot. Niiden kautta löytyy kokemus Jumalan kuvana olemisesta ja jokaisen ainutlaatuisesta ihmisarvosta. Silloin Kristuksen sovitustyö ei jää

vain historialliseksi tapahtumaksi. Kun Jumala armahtaa meidät ja me armahdamme toisemme, pelastus on totta tässä ja nyt.

Ihmisen jumalakäsitys on kokonaisuus. Sen muodostavat hänen ajatuksensa, kokemuksensa, tunteensa ja tietonsa Jumalasta. Siksi se saa persoonallisia piirteitä ja voi vaihdella eri ihmisillä.

Hengellisen kokemuksen ydin ei ole tiedollinen. Jumala on ihmisen käsityskykyä suurempi. Ihminen voi odottaa ja kaivata sitä, että Pyhä koskettaa häntä. Jumalan kohtaaminen tapahtuu siinä hetkessä, jota juuri eletään.

Uskon ydintä voi lähestyä useasta näkökulmasta. Elävä usko on moniulotteista, sitä voidaan tulkita eri tavoin. Opin kieli on yksi uskon kielistä, rukouksen kieli toinen. Uskon elämään pääsee sisään myös toiminnan ja kokemuksen kautta. Kokonaisuuteen tarvitaan näitä kaikkia. Jokaisella on annettavaa saavutettavan seurakunnan rakentamisessa.

2. Saavutettavuus kirkossa

2.1 Saavutettavuus

Kirkko on avoin kaikille ihmisille. Seurakunnan tulee toimia kaikesa niin, ettei ketään syrjitä. Seurakunta parantaa saavutettavuutta poistamalla liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteitä. Saavutettavuus toteutuu, kun jokainen voi kiinnostuksensa mukaisesti saada tietoa, kokea yhteyttä ja halutessaan toimia aktiivisesti tai olla muuten osallisena seurakunnassa.

2.1.1 Osallisuus

Kokemus siitä, että kuuluu johonkin ja on hyväksytty seurakunnan jäsenenä, vahvistaa osallisuuden tunnetta. Osallisuus rakentuu vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa. Moninaisuuden hyväksyminen, eri-ikäisten arvostaminen, erilaisuuden sietäminen ja näkyväksi tekeminen rakentavat osallisuutta. Tässä tarvitaan niin asenteiden muokkausta, esteiden poistamista, apuvälineitä kuin toisten ihmisten apua.

Seurakunta toivottaa kaikki ihmiset tervetulleiksi. Osallisuus on jokaisen ihmisen henkilökohtaisten lahjojen saamista yhteiseen käyttöön. Moninaisuus sisältää eri tavoin kommunikoivat ihmiset ja heidän kokemuksensa sekä eri taustoista tulevat ja eri-ikäiset ihmiset.

2.1.2 Yhdenvertaisuus

Kristinuskon ytimessä on jokaisen ihmisen yhtäläinen arvo ja elämän kunnioitus. Lähimmäisen rakkaus ja vastuu toisesta ihmisestä ovat motiiveina kohdella kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti.

Myös yhteiskunnan lainsäädäntö velvoittaa kirkkoa yhdenvertaisuuteen ja syrjinnän torjumiseen. Yhdenvertaisuus on moninaisuuden hyväksymistä ja toinen toisensa ainutlaatuisuuden kunnioittamista.

Yhdenvertainen kohtelu ei tarkoita sitä, että kaikkia kohdellaan samalla tavalla. Yhdenvertaisuus kirkossa tarkoittaa sitä, että

seurakunta luo edellytykset tasavertaiseen osallistumiseen. Esimerkiksi viittomakielisten mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltään sielunhoidossa, laulettavien virsien numeroiden ääneen sanominen näkövammaisille tai avustajat jumalanpalveluksessa lisäävät osallisuutta ja kaikkien yhdenvertaisuutta.

Työntekijöiden kohdalla se voi tarkoittaa työssä tarvittavia erityisjärjestelyjä. Yhdenvertaisuutta on se, että eri tavoin vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus työskennellä kirkossa koulutustaan vastaavissa tehtävissä ja saada siihen tarvittava tuki ja apuvälineet.

Kirkossa osallisuus ja yhdenvertaisuus näkyvät

- ymmärrettävänä, eri aistein koettavana toiminnan sisältönä
- yhdenvertaisina osallistumisen ja toimimisen mahdollisuuksina
- hyvin suunniteltuna, esteettömänä ja saavutettavana ympäristönä
- koulutettuna ja palveluolttiina henkilökuntana sekä vapaaehtoisina toimijoina
- palvelujen saavutettavuutena
- sähköisen viestinnän saavutettavuutena
- tieto- ja viestintäteknologian hyvänä tukena osallistumisessa
- tietona esteettömistä palveluista
- toimivana palautejärjestelmänä

2.2 Saavutettavuuden osa-alueet

Saavutettavuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Erilaiset tiedotustavat, rakennetun ympäristön esteettömyys tai kommunikaation esteiden poistaminen ovat saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta lisääviä tekijöitä. Tässä kokemusasiantuntijat eli ihmiset, joilla on omakohtaista kokemusta esteistä ja niiden poistamisesta, ovat korvaamattomia yhteistyökumppaneita.

2.2.1 Asenteellinen saavutettavuus

Asenteellinen saavutettavuus merkitsee sitä, että seurakuntalaiset ja työntekijät toimivat niin, että kaikki voivat kokea seurakuntayhteyttä ja elää kristittyinä.

Tahto toimia yhdessä saavutettavuuden ja osallisuuden lisäämiseksi voittaa monia esteitä ja löytää ratkaisuja arjen haasteisiin.

Asenteellinen saavutettavuus on kaikkein tärkeintä! Toimintatapojen pienellä, harkitulla muutoksella saadaan monta toimintaa saavutettavaksi.

On tärkeää taata ja tietoisesti tukea vammaisten, viittomakielisten ja myös muiden vähemmistöryhmien omaa toimijuutta. Saavutettavuuden eräs keskeinen tavoite on antaa kaikille mahdollisuus halutesaan olla subjekteja. Enemmän tarvitsevat ryhmät ovat useimmiten olleet seurakunnan avun kohteina, objekteina. Aito kokemus osallisuudesta sisältää mahdollisuuden toimia tasavertaisesti.

Jokainen työntekijä vaikuttaa omalta osaltaan saavutettavuuden toteutumiseen. Perusasennoituminen koskee kaikkia työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja vapaaehtoisina toimivia seurakuntalaisia. Tehtyjen valintojen ja ratkaisujen seurauksista on oltava realistisen tietoinen. Hyviä käytäntöjä luodaan, noudatetaan ja kehitetään johdonmukaisesti. Tavoitteena on, että tietotaito leviää työntekijältä ja työalalta toiselle. Hyvä koulutus ja kokemus takaavat ajantasaisen osaamisen. Perustana on myös teologinen työskentely, jolla luodaan pohja yhteiselle ymmärrykselle siitä, miten saavutettavuus nousee uskon ytimestä.

Seurakuntien tulisi työllistää vammaisia henkilöitä ensisijaisesti tavanomaisen rekrytointimenettelyn kautta. Mikäli tämä ei ole seurakunnan tilanteesta johtuen mahdollista, tietyissä tapauksissa voi käyttää työllistämistä tukevia työhallinnon toimenpiteitä. Vammaiset työntekijät seurakuntien työyhteisöissä muuttavat kuvaa seurakunnasta avoimemmaksi. Aktiivinen pyrkimys vammaisten henkilöiden työllistämiseen on tärkeä vammaispoliittinen tavoite, johon kirkon tulee sitoutua.

2.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys

Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä. Tämä on esteettömyyden eli fyysisen saavutettavuuden päämäärä. Esteetön ympäristö palvelee kaikkia, mutta on välttämätön monille ihmisille, esimerkiksi rollaattoria tai pyörätuolia käyttäville tai lastenvaunujen kanssa kulkeville henkilöille.

Esteettömyys vaatii hyvää suunnittelua. Esteetön rakentaminen ei lisää kustannuksia suunnitteluvaiheessa. Pitkällä aikavälillä esteettömyys tulee edullisemmaksi, sillä tilojen toimivuus vähentää muutostarvetta. Rakennusten suunnittelussa ja korjauksessa

on otettava huomioon, että esteettömiä tiloja tarvitsevat niin seurakuntalaiset kuin työntekijätkin.

Esteettömyys alkaa jo saapumisesta ja pysäköinnistä. Esteettömään rakennukseen on helppo päästä sisään, sen ovet avautuvat kevyesti tai automaattisesti. Siellä on myös vaivatonta liikkua. Tilat ja niissä olevat toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. Kulkureitit on merkitty selkeästi. Tummuuskontrastit auttavat hahmottamista. Käsijohteet ja tukikaiteet lisäävät liikkumisen turvallisuutta.

Fyysinen saavutettavuus tulee ottaa huomioon myös esimerkiksi hautausmaiden suunnittelussa. Levähdyspaikkoja ja istuimia voi sijoittaa hautausmaan kulkuväylien läheisyyteen. Erytystapauksissa esteettömän pysäköinnin tulisi olla mahdollista myös hautausmaiden sisäpuolella vaikeasti liikkumisesteisille kävijöille.

Fyysiseen saavutettavuuteen kuuluvat myös riittävä ja häikäsemätön valaistus, esteetön näkyvyys ja toimiva äänentoisto, mukaan lukien induktiosilmukka. Tiloissa tulee olla erikorkuisia, liikuteltavia tuoleja niin seurakuntalaisille kuin heidän avustajilleen tai tulkeilleen. Esteettömyyttä tukevien välineiden ja laitteiden on oltava helposti saatavilla. Suurennuslasin tai istuintyynyn tarjoaminen on hyvää palvelua.

Esteettömyyskartoitus

Esteettömyyskartoitus antaa yksityiskohtaista tietoa rakennetun ympäristön esteettömyydestä. Kartoituksella saadaan tarkkaa mittatietoa kohteista. Tuloksena on kokonaiskuva alueen tai kohteen esteettömyydestä. Sen pohjalta tehdään toimenpideehdotukset esteettömyyden parantamiseksi. Esteettömyyskartoituksen pohjaksi voidaan tehdä käyttäjäarvio tilojen ja laitteiden toimivuudesta. Tässä seurakuntalaiset voivat antaa käyttöön kokemusasiantuntijuutensa. Lisätietoja saa esimerkiksi Invalidiliitosta.

Opasteet

Näkyville asetetut selkeät opasteet ja tilojen pohjakartta helpottavat liikkumista. Opasteissa tekstin tulee erottua taustasta ja niissä tulee käyttää havainnollisia symbolikuvia. Opasteissa on hyvä käyttää kohokirjaimia, kun kyse on lyhyestä tekstistä. Näin ei välttämättä tarvita erillistä pistekirjoitusta.

Kirkon eteiseen laitettu kartta induktiosilmukan kuuluvuus-alueesta ohjaa kuulokojeen käyttäjää hakemaan sopivan paikan kirkko-

tilasta. Kartalla voidaan osoittaa reitti ja paikat pyörätuolin käyttäjille. Kohokartasta hyötyvät henkilöt, joiden näkökyky on huonontunut.

Kaikissa tiloissa ja kirjallisissa materiaaleissa voi käyttää selkeitä ja yksiselitteisiä, helposti ymmärrettäviä symboleja. Kansallisesti tai kansainvälisesti yhteneväistä saavutettavuuden symbolijärjestelmää ei ole vielä olemassa, mutta kuvia on kuitenkin yleisessä käytössä. Erilaisia symboleita löytyy esimerkiksi *Helsinki kaikille* -projektin symbolipankista.

Avustajat, tulkit, oppaat

Monet seurakuntalaiset tarvitsevat avustajaa tai opasta päästäkseen liikkumaan tai osallistuakseen seurakunnan toimintaan. Esimerkiksi hisseissä ja esteettömässä WC-tilassa on oltava riittävästi tilaa myös avustajalle. Viittomakielen tulkeille on varattava paikka, johon viittomakielisillä henkilöillä on esteetön näkyvyys ja jossa on riittävä valaistus.

Kaikkien vammaista henkilöä avustamaan koulutettujen koirien, kuten opaskoirien, kuulokoirien tai avustajakoirien, on päästävä avustamaan ihmistä myös kirkon tiloihin ja tilaisuuksiin.

Tehtäväänsä koulutetut vapaaehtoiset avustajat ovat hyvä voimavara yhteisissä tilaisuuksissa. Monissa seurakunnissa on esimerkiksi jumalanpalveluksessa palveluryhmä. Ryhmäläisten tehtäväkuvaa voisi laajentaa niin, että he ovat vastaanottamassa ulko-ovilla ja avustavat tarvittaessa liikkumisessa tai muissa asioissa myös tilaisuuksien aikana.

2.2.3 Viestinnän saavutettavuus

Viestintä on vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen perustana on, että ihmiset ovat kokonaisvaltaisesti läsnä toisilleen, kokevat olonsa turvallisiksi ja ovat kiinnostuneita toisistaan. Hyvä vuorovaikutus on vastavuoroista, tasavertaista, selkeää ja monikanavaista.

Vuorovaikutus rakentuu tunteista, tahdosta, ajattelusta sekä toiminnasta. Siihen kuuluu puheen ja kirjoitetun tekstin lisäksi ei-kielellinen viestintä kuten äänen voimakkuus, eleet, ilmeet ja kehon liikkeet. Myös kulttuurimme tavat ja normit vaikuttavat siihen, kuinka ymmärrämme toisiamme.

Vuorovaikutus on perusta yhteisöllisyyden kokemukselle. Vuorovaikutuksessa on tärkeää, että osapuolet ovat kiinnostuneita

toisistaan ja hakevat yhteistä kieltä – sellaista kommunikaatiotapaa tai -keinoa, jota molemmat ymmärtävät ja osaavat käyttää. Apukeinoja vuorovaikutukseen ovat mm. selkeäkielisyys, puhetta tukevat tai korvaavat kommunikaatiomenetelmät, erilaiset apuvälineet tai tulkin käyttäminen.

Viestinnässä saavutettavuus tarkoittaa erityisesti niiden ihmisryhmien huomioon ottamista, joille asioiden ja/tai kielen ymmärtäminen on jostakin syystä tavallista vaikeampaa tai jotka käyttävät erilaisia kommunikaatiotapoja. Sanoman välittäminen samanaikaisesti eri aistien avulla tukee sanoman vastaanottamista ja ymmärtämistä.

Monikanavaisella viestinnällä varmistetaan, että viesti on kaikkien ihmisten saatavilla. Lähtökohtaisesti käytetään selkeää puhuttua tai kirjoitettua yleiskieltä. Esitteissä, opasteissa ja tiedotteissa on tärkeää visuaalinen ja kielellinen selkeys. Tarvittaessa voidaan käyttää selkokieltä, viittomakieltä, pistekirjoitusta tai kuvasymboleja. Verkkosivut on suunniteltava helposti navigoitaviksi ja erilaisten apuvälineiden kanssa yhteensopiviksi. Seuraavassa on käsitelty saavutettavuutta kielen, erilaisten kommunikaatiotapojen sekä viestinnän välineiden ja vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Viittomakieli

Viittomakielet ovat puhuttujen kielten tapaan itsenäisiä kieliä. Eri maissa käytetään eri viittomakieliä, Suomessa yleensä suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä. Viittomakieliset maahanmuuttajat tuovat omat lisänsä viittomakieliseen työhön.

Taktiiliviittomista eli kädestä käteen viittomista käyttävät kuurosokeat, jotka eivät kykene seuraamaan viittomista näön avulla.

Kuuroille viittomakieli on äidinkieli. Viittomakielisille ihmisille on tärkeää saada käyttää äidinkieltään kaikessa vuorovaikutuksessa.

Selkokieli

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Selkokieltä käytetään mm. kehitysvammaisten, muistisairaiden tai vähän kyseistä kieltä osaavien henkilöiden kanssa kommunikoitaessa.

Selkokielen käyttö seurakunnan tilaisuuksissa on erityisen haastavaa kristinuskon käsitteiden ja symbolien vuoksi. Monet

uskonnolliset ilmaukset, kuten armo, lunastus, synty tai Pyhä Henki ovat työntekijälle tuttuja, mutta selkokielen käyttäjälle outoja ja merkitykseltään hämää. Puheen havainnollistaminen esimerkeillä ja konkreettisilla asioilla helpottaa käsitteiden ymmärtämistä.

Kirkossa tarvitaan selkokielisiä aineistoja mm. saarnoja, päivän-avauksia, hartauksia, erilaisten oppijoiden rippikouluja ja seurakuntatyötä varten. Selkokieliset messun ja kirkollisten toimitusten osat palvelevat monia käyttäjäryhmiä.

Olemuskieli eli kehollinen vuorovaikutus

Kehollisuus on olennainen osa kommunikointia, jos yhteistä kieltä ei ole. Silloin tilanne, ympäristö ja vuorovaikutus ohjaavat merkityksen muotoutumista. Yhteys ja osallisuus eivät rakennu vain ymmärryksen varaan. Olemuskieleen liittyvät ilmeet, eleet, ääntelyt, toiminta ja tunteet kertovat viestin. Olemuskielinen ymmärtäminen edellyttää aikaa, aitoutta sekä läsnäoloa. Esimerkiksi rippikoulun järjestäminen olemuskielellä vaikeimmin kehitysvammaisille nuorille mahdollistaa kasteopetuksen heille.

Puhetta tukeva tai korvaava kommunikointi

Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi on yleisnimitys kommunikointikeinoille, joita käytetään puhutun kielen täydentämiseksi, tukemiseksi tai korvaamiseksi. Jos puheen tuottamisessa on ongelmia, henkilö voi selventää ilmaisuaan eleillä ja ilmeillä, osoittamalla esineitä ja kuvia, kirjoittamalla sanalistoja tai piirtämällä. Puhetta tukeviin ja korvaaviin menetelmiin kuuluvat mm. tuettu keskustelu, tukiviittomat, keholla kommunikointi ja tietokoneavusteinen kommunikointi.

Puhetta korvaavia tai tukevia menetelmiä käytetään vuorovaikutuksessa esimerkiksi autististen tai kehitysvammaisten henkilöiden sekä lasten kanssa, joilla on kielenkehityksen erityisvaikeus. Joskus puhetta tukevia keinoja tarvitaan, kun henkilön puheen tuottaminen tai kielelliset taidot häiriintyvät esim. keskushermoston tai aivojen sairauden tai onnettomuuden takia.

Kuvaviestintä

Puhetta tukeviin ja korvaaviin menetelmiin kuuluvat myös mm. esine- ja kuvaviestintä sekä blisskieli. Blisskieli on kansainvälinen puhetta tukeva ja korvaava kommunikointikeino, jossa sanat korvataan piirrossymboleilla. Kuvaviestinnässä voidaan käyttää symbolikuvia, liikkuvaa kuvaa, kuvasarjoja tai sarjakuvia. Niillä havainnollistetaan viestiä henkilöille, jotka eivät ymmärrä puhuttua tai kirjoitettua kieltä.

Viitottu puhe

Viitottu puhe on erityisesti kuuroutuneiden ja huonokuuloisten käyttämä menetelmä, jossa huuliolukua tuetaan käyttämällä viittomakielestä lainattuja viittomia yhtä aikaa puheen kanssa. Toisin sanoen: viitotaan ja puhutaan yhtä aikaa puhutun kielen kieliopin mukaisesti. Puhujan kasvojen näkeminen, riittävä, häikäisemätön valaistus ja esteetön näkyvyys auttavat kommunikoinnissa.

Kuvailutulkkaus

Kuvailutulkkaus auttaa orientoitumaan tilaan ja tilanteeseen. Sillä tarkoitetaan jonkin kohteen tai tilan, esim. rakennuksen, suullista kuvailua ihmiselle, joka tarvitsee näkemisen tueksi tai sen sijaan sanallista kuvailua. Kuvailutulkkausta voidaan käyttää myös jonkun tilaisuuden kuten messun visuaalisten aineiden sanallistamiseen. Kuvailu voidaan myös taktiillisesti esimerkiksi kuulonäkövammaisille henkilöille käyttämällä etukäteen sovittuja ns. sosiaalisia pikaviestejä. Näillä voidaan nopeasti viestittää ympäristössä tapahtuvia muutoksia, esimerkiksi ihmisten reaktioita tai liikkumista tilassa.

Pistekirjoitus

Pistekirjoitus on sokeiden tai vaikeasti heikkonäköisten henkilöiden käyttämä sormin luettava kirjoitustapa. Yhdessä käytettävien tekstien, esimerkiksi virsien ja laulujen sanojen ja aineistojen tulee olla saatavilla pistekirjoituksella.

Isokirjoitus

Näkövammaisista ihmisistä osa pystyy sopivien apuvälineiden avulla lukemaan painettua tekstiä. Isokirjoituksella tarkoitetaan tekstiä, jossa kirjainkoko, värikontrasti ja taitto ovat riittävän selkeitä tekstin lukemiseen ilman optisia apuvälineitä, vaikka näkökyky olisikin heikentynyt. Lisävalo ja suurennuslasi ovat hyviä apuvälineitä.

Äänitteet ja sähköiset aineistot

Äänitteet ja sähköiset aineistot tuovat tiedon näkövammaisten ulottuville. Verkkosivut, jotka ovat lukuohjelmien kanssa yhteensopivia, ovat myös tärkeä näkövammaisten tiedon lähde.

Kirjoitustulkkaus ja tekstitys

Kirjoitustulkkaus tarkoittaa puheen samanaikaista tulkkausta kirjoitetuksi tekstiksi näyttöruudulle tai valkokankaalle. Kirjoitustulkkaus auttaa ihmisiä, joiden kuulo on alentunut tai jotka ovat kuuroutuneet.

Tekstitys tarkoittaa esimerkiksi kirkossa saarnan heijastamista puheen kanssa samanaikaisesti tekstinä kirkon seinälle tai

valkokankaalle. Raamatun tekstit ja saarna voivat olla saatavilla myös monisteena. NykYTEKNIikka tuo tähänkin koko ajan uusia mahdollisuuksia.

Tekstiviesti

Joillakin ihmisillä voi olla vaikeuksia hahmottaa aikarajoja ja muistaa sovittuja tapaamisia tai soittoaikoja. Tällöin keskeisten asioiden, kuten ajan ja paikan, varmistaminen tekstiviestillä (SMS) helpottaa muistamista ja ymmärtämistä. Myös tapaamisajan sopiminen voidaan tehdä tekstiviestillä.

Induktiosilmukka ja äänentoisto

Induktiosilmukka on apuväline, joka siirtää magneettikentän välityksellä äänen suoraan kuulolaitteeseen. Se vähentää taustamelun, kaikuisuuden ja muiden häiriötekijöiden haittoja. Induktiosilmukka on useimmissa kirkoissa. Se vaatii aina mikrofonin käyttöä puhuttaessa. Virastojen palvelutiskeille voidaan asentaa palvelupistesilmukka. Kannettava induktiosilmukka sopii tiloihin, joissa sitä tarvitaan tilapäisesti.

Varsinkin kirkoissa akustiikka voi olla kaikuisa, jolloin selkeä äänenkäyttö, artikulointi ja sopiva puherytmi helpottavat ymmärtämistä.

Näkyvyys

Näköyhteys on välttämätön esimerkiksi henkilölle, jonka kuulo on alentunut. Hänen pitää nähdä puhujan kasvot voidakseen lukea huulilta kuulon tueksi. Sen tähden puhujan tulee säilyttää koko ajan katsekontakti kuulijoihin.

Esimerkiksi joulun aikaan seurakunnan tilaisuuksissa luodaan usein tunnelmaa himmeällä valaistuksella. Tunnelmavalaistusta käytettäessä pitää muistaa, että valoa tulee suunnata riittävästi kohteisiin, joita tilaisuuden kulun seuraaminen edellyttää. On hyvä, että kirkossa ja toimitiloissa on aina yksi, hyvin valaistu osa.

Verkkosivujen saavutettavuus

Saavutettavuus on olennainen osa verkkopalveluiden laadukkuutta. Verkkosivujen saavutettavuus on turvattava riippumatta kuulo- tai näkökyvystä, motorisista vaikeuksista tai muista toimintarajoitteista. Kun seurakuntien verkkosivut noudattavat uusimpia saavutettavuudesta annettuja ohjeita, sivut aukeavat erilaisilla päätelaitteilla ja selaimilla.

Monet henkilöt, joilla on kielellisiä erityisvaikeuksia, tarvitsevat heille suunniteltuja verkkosivuja. Selkokielen periaatteiden pohjalta toteutettuja sivuja ymmärtävät useimmat ihmiset. Jos koko sivustoa ei ole mahdollista tehdä selkokielisiksi, keskeisimmistä aihealueista kuten yhteystiedoista ja tapahtumista on hyvä tehdä selkokielisit sivut.

2.2.4 Taloudellinen saavutettavuus

Kirkon palvelut ovat yleensä taloudellisesti saavutettavia, koska kirkon toiminta ja palvelut ovat pääsääntöisesti ilmaisia. Leiri- ja retkitoiminnan maksuista voi anoa vapautusta taloudellisiin syihin vedoten. On oikein, että avustaja, opas, tulkki, ohjaaja tai tukihenkilö pääsee tilaisuuksiin ilmaiseksi avustettavansa mukana.

Kirkon tilat ovat kohtuuhintaisesti vuokrattavissa esimerkiksi perhejuhliin. Kirkkokonserteista pääsylipputuloja perii musiikin esittäjä, ei seurakunta.

2.2.5 Päätöksenteon ja strategian saavutettavuus

Päätöksenteon saavutettavuus on sitä, että kaikilla, joita asia koskee, on mahdollisuus vaikuttaa päätöksen syntymiseen. Siksi kaikkia seurakunnan jäseniä tulee kannustaa asettumaan ehdokkaiksi kirkollisissa vaaleissa. Vammaisten tai viittomakielisten henkilöiden tulee olla aidosti mukana hallinnossa, seurakunnassa ja kokonaiskirkossa.

Kirkko ja seurakunta ovat julkisyhteisöjä. Niiden päätöksenteon julkisuutta ohjaavat samat lait ja asetukset kuin valtiolla ja kunnilla. Päätöksen ja sen perustelujen on oltava avoimesti kaikkien saatavissa. Hallinnollisten kokousten pöytäkirjojen ja seurakunnan strategian tulee olla luettavissa myös seurakunnan kotisivuilla.

Seurakuntien luottamushenkilöiden merkitys korostuu erityisesti siinä, että saavutettavuusajattelu otetaan huomioon strategisessa työskentelyssä sekä talous- ja toimintasuunnitelmassa. Saavutettavuuden edistämisen tulee olla osa seurakunnan strategiatyötä niin, että sitoutuminen saavutettavuuden edistämiseen näkyy seurakunnan tavoitteiden asettelussa.

3. Saavutettavuus seurakunnan arjessa

3.1 Keinoja lisätä saavutettavuutta

3.1.1 Strategia

Seurakunnan strategiset linjaukset vaikuttavat saavutettavuuden siirtymiseen arjen työhön. Ne on myös kirjattava seurakunnan perustoimintokuvaukseen. Seurakunnan toiminnan saavutettavuus paranee esteettömyyskartoituksen sekä käytettävyyden ja toiminnan arvioinnin pohjalle laadittavalla saavutettavuuden toimintasuunnitelmalla tai -ohjelmalla. Toiminta- ja taloussuunnitelmissa tulee näkyä, kuinka saavutettavuuden näkökulmat on otettu huomioon. Tässä työskentelyssä luottamushenkilöt ovat avainasemassa.

Saavutettavuusajattelu kattaa kaiken: toiminnan suunnittelun ja toteutuksen, rekrytoinnin, toimitilat, henkilöstön kehittämisen, luottamushenkilöiden kouluttamisen ja hankinnat. Saavutettavuus voidaan asettaa seurakunnan toiminnan strategisen ajattelun painopisteeksi. Seurakunnat voivat valita kohdan tai kohdat, joista aloittavat saavutettavuusasioiden eteenpäin viennin.

Suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheissa on hyvä ottaa mukaan kokemusasiantuntijat. Paikalliset vammaisneuvostot ja -järjestöt ovat luontevia yhteistyökumppaneita. Saavutettavuuden eteenpäinviemiseen seurakunnassa on nimettävä vastuuhenkilöt. Sekä luottamushenkilöille että työntekijöille on taattava hyvä koulutus strategisen työskentelyn pohjaksi.

3.1.2 Koulutus

Saavutettavuusajattelu kuuluu kaikkiin kirkollisten alojen perusopintoihin. Koulutuksessa on oleellista, että kaikki voivat saada omaan alaansa liittyvää tietoa saavutettavuuden eri osa-alueilta. Saavutettavuuden perusasioiden läpikäymisen lisäksi tarvitaan jatkuvaa tietojen päivittämistä. Koulutuksessa kannattaa ensin keskittyä olemassa oleviin koulutuksiin ja liittää niiden sisältöihin saavutettavuusajattelun perusteet.

Koulutuksen tähtäyspisteenä ovat tiedon jakaminen, käytännön osaaminen ja asenteisiin vaikuttaminen. Tieto auttaa havaitsemaan

esteitä ja löytämään soveltavia ratkaisuja. Toista ihmistä kunnioittava työntekijä huomaa hänen tarpeensa tai osaa kysyä niitä.

Moniammatillinen koulutus saavutettavuudesta ja esteettömyydestä voidaan toteuttaa niin, että mukana ovat sekä työntekijät, luottamushenkilöt että vapaaehtoiset seurakuntalaiset. Yhdessä voidaan esimerkiksi käydä läpi seurakunnan käytänteitä ja niissä esille nousevia saavutettavuuden esteitä.

Viestinnän ammattilaiset ovat avainasemassa eri viestintäkanavien käytössä ja tarvitsevat niitä koskevaa koulutusta. Seurakuntien kotisivujen tulee olla esteettömiä. Monen eri kanavan käyttö viestinnässä tavoittaa parhaiten ihmisiä.

Sisällön eteenpäin menemisessä kieli ja ilmaisu ovat ratkaisevassa asemassa. Toisaalta oman ilmaisun selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen ja toisaalta erilaisten viestintätapojen käyttäminen kuuluvat koulutuksen keskeisiin aiheisiin. Kirkon työntekijöille on tarpeen mukaan järjestettävä koulutusta esimerkiksi selkotekstien kirjoittamisesta sekä selkokielisestä vuorovaikutuksesta.

3.1.3 Resurssien käyttö

Tiukkeneva talous pakottaa resurssien uudelleen arviointiin. On yhä tarkemmin mietittävä, mikä ja millainen on osallisuuden yhteisö. Kun valintoja ja resurssien uudelleen kohdentamista joudutaan tekemään, valintojen perustelujen tulee olla perusteellisesti pohdittuja ja avoimesti kaikkien saatavilla.

Kirkon tärkein voimavara ovat ihmiset. Tämä tarkoittaa kaikkien seurakuntalaisten aktiivista toimimista ja työntekijäresurssien suuntaamista uudella tavalla toteuttajista mahdollistajiksi.

3.1.4 Verkostoituminen muiden paikallisten toimijoiden kanssa

Paikallinen verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Seurakuntalaiset ovat myös kuntalaisia ja monien yhdistysten jäseniä. Jo olemassa olevien verkostojen hyödyntäminen voi luoda uudenlaisia yhteistyömahdollisuuksia, joista molemmat osapuolet hyötyvät. Paikalliset yhdistykset, vammaisneuvostot, kunta ja kaupunki ovat luontevia yhteistyökumppaneita.

3.1.5 Me-asenne

Usko Jumalaan vaatii meitä kohtelemaan toisiamme yhdenvertaisina ihmisinä. Saavutettavuuden eteenpäin viemistä ei voi ulkoistaa jollekin kasvottomalle kirkolle, vaan sen tekijänä on aina minä tai sinä. Me yhdessä.

3.2 Toimenpide-esitykset seurakunnille

3.2.1 Saavutettavuusajattelu seurakunnassa

Teologinen työskentely saavutettavuusajattelun pohjaksi

Työntekijät työstävät yhdessä luottamushenkilöiden ja seurakuntalaisten kanssa saavutettavuusajattelun teologiaa seurakunnan toiminnan pohjaksi.

Strateginen saavutettavuustyöskentely seurakunnassa

Seurakunta määrittelee tavoitteeksi kaikkien jäsentensä saavutettavan kotiseurakunnan.

Toteutus lähtee strategisesta suunnittelusta. Saavutettavuusajattelu läpäisee sekä seurakunnan toiminnan että tukitoimet. Talous- ja toimintasuunnitelmassa asetetaan vuosittain saavutettavuustavoitteet, joita voidaan arvioida ja mitata. Esteettömyyskartoituksessa esille tulleiden epäkohtien korjaaminen sisällytetään taloussuunnitelmaan.

Talous- ja toimintasuunnitteluun arvioitava saavutettavuustavoite

Yksiköt/työalat laativat talous- ja toimintasuunnitelmiin sellaisen saavutettavuustavoitteen, jota voi arvioida toimintakertomuksessa.

Saavutettavuusasiantuntija

Seurakunnassa valitaan kaksi henkilöä, joiden tehtäväkuvaan sisällytetään saavutettavuus- ja esteettömyysasiat. Heidät koulutetaan antamaan tietoa muille työntekijöille, luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille toimijoille saavutettavuusasioissa.

Saavutettavuuden pilottikohteet

Seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä valitaan pilottikohde, jossa saavutettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoite on, että nämä kohteet toimivat esimerkkeinä alueen muille toimi-

pisteille ja seurakunnille. Pilottikohteissa pyritään parantamaan saavutettavuutta sen kaikilla osa-alueilla niin fyysisen ympäristön, eri aistien, ymmärrettävyyden kuin toiminnan sisältöjen näkökulmista.

3.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys

Esteettömyyskartoitukset

Seurakunta toteuttaa esteettömyyskartoituksen. Tilojen ja ympäristön toimivuuden arvioinnissa yhteistyö paikallisen vammaisneuvoston sekä paikallisten vammaisjärjestöjen kanssa on tärkeää. Lisätietoja esteettömyyskartoituksesta saa esimerkiksi Invalidiliitosta.

Tilojen esteettömyystiedot kotisivuilla

Seurakunnan kotisivuilla kerrotaan tilojen esittelyn yhteydessä myös tiedot tilojen esteettömyydestä.

Saavutettava kirkkotila

Seurakunta tekee kirkkotilasta saavutettavan ja esteettömän. Se voidaan esitellä verkkosivuilla virtuaalisesti. Kirkkoa myös tuodaan esiin saavutettavuuden mallipaikkana. Vahva esimerkki vaikuttaa seurakunnan muuhunkin toimintaan. Erityisesti tämä tulisi ottaa huomioon kansallisesti arvokkaissa kirkkorakennuksissa.

3.2.3 Verkkoviestintä

Seurakuntien kotisivujen saavutettavuuden kehittäminen

- Kotisivut aukeavat erilaisilla päätelaitteilla ja selaimilla.
- Seurakunta lisää kotisivujen selkokieliä osioita. Tämä palvelee kaikkia käyttäjiä.
- Seurakunnan kotisivuille on hyvä merkitä tiedot viittovista työntekijöistä.
- Seurakunnan kotisivujen ja työmuotojen tiedottamisessa ja kuvavalinnoissa on läsnä moninainen seurakunta.

Verkkoesteettömyys seurakunnissa

Seurakunta toteuttaa verkkosivujen esteettömyyden korkeimmalla eli AAA-tasolla. Seurakuntien kotisivujen tekijät koulutetaan noudattamaan verkkosisällön saavutettavuusohjeita eli WCAG-standardia. Kuvien ja kuvasymbolien käyttö tekstin rinnalla auttaa ihmisiä, joilla on lukemisen tai hahmottamisen vaikeuksia.

3.2.4 Yhteistyö paikallisten vammaisyhdistysten ja vammaisneuvoston kanssa

Seurakunta kehittää yhteistyötä paikallisten vammaisyhdistysten ja vammaisneuvoston kanssa. Seurakunta voi esimerkiksi kutsua liikkumisesteisiä, näkövammaisia tai kuurosokeita seurakuntalaisia avustajineen tutustumaan seurakunnan käytössä oleviin tiloihin ja antamaan kokemusasiantuntijoina arvokasta palautetta esteettömyydestä.

Tasa-arvoinen rekrytointi

Seurakunta voi esimerkinomaisesti työllistää vammaisia ja muita vaikeasti työllistyviä sekä kutsua heitä vapaaehtoistehtäviin. Seurakuntien tulee omilla toimillaan pyrkiä edistämään heidän työllistymistään. Seurakunnat voivat käyttää myös työllistämistä tukevia työhallinnon toimenpiteitä.

3.2.5 Seurakunnan toiminta

Messujen ja saarnojen kehittäminen saavutettaviksi

Messussa otetaan erityiskohteeksi yksi saavutettavuuden osa-alue. Esimerkiksi seurakunta päättää, että saarnat ovat aina ymmärrettävää kieltä ja välillä selkokieliä tai että induktiosilmukan ja mikrofonin käyttö kuuluu jokaisen työntekijän osaamiseen.

Materiaalit, esitteet

Kirkkorakennuksesta, seurakunnasta ja toiminnasta laaditaan selkokieliä esitteet jaettavaksi ja verkosta ladattavaksi.

Kirkon viittomakielisten toimitusten kehittäminen

Kirkossa on viittomakielen taitoisia työntekijöitä. He jakavat jumalanpalveluksiin ja toimituksiin liittyvää osaamista eteenpäin.

Seurakuntalaisten positiivinen erityiskohtelu juhlapyhinä

Seurakunta kehittää juhlapyhiksi toimintamuotoja, jotka palvelevat esimerkiksi vammaisia, toimintaesteisiä ja mielenterveyskuntoutujia. Juhlapyhät ovat monille yksinäistä aikaa, vaikka vammaisten henkilöiden osallisuus yhteiskunnassa onkin lisääntynyt asennemuutoksen myötä.

3.3 Toimenpide-esitykset hiippakunnille

3.3.1 Saavutettavuusajattelu hiippakunnan koulutuksessa

Saavutettavuusajattelu läpäisee kaiken hiippakunnan olemassa olevan koulutuksen. Tarvittaessa järjestetään erityiskoulutusta jostakin saavutettavuuteen liittyvästä asiasta.

3.3.2 Saavutettavuusohjelmat seurakuntiin

Hiippakunnat tukevat seurakuntia siihen, että vuosittain 2–3 seurakuntaa hiippakunnan alueella tekee saavutettavuusohjelman, joka sisältää konkreettisen toimenpidesuunnitelman.

3.3.3 Saavutettavuus piispantarkastuksen osana

Piispantarkastuksessa seurataan saavutettavuuden toteutumista.

3.4 Toimenpide-esitykset Kirkkohallitukselle

3.4.1 Saavutettavuusohjelman seuranta

Kirkon vammaistyön neuvottelukunnan tehtävänä on seurata saavutettavuusohjelman toteutumista.

3.4.2 Saavutettavuuteen liittyvä koulutus

Saavutettavuus ja sen kehittäminen tulee saada seurakuntien toiminnan perustaksi ja pysyväksi toimintatavaksi. Yhteistyössä Kirkon koulutuskeskuksen ja eri vammaisjärjestöjen kanssa laaditaan koulutusaineisto, jossa käsitellään saavutettavuuden eri osa-alueita.

Koulutusta varten tuotetaan koulutusmateriaali, johon liittyy erillinen kouluttaja-aineisto. Sen pohjalta kouluttaja pystyy vetämään lyhyemmän perehtymisen tiettyyn saavutettavuuskysymykseen tai päivän kestävä saavutettavuuskoulutuksen. Aineistoa päivitetään säännöllisesti. Hiippakunnat voivat tarpeen mukaan järjestää myös kouluttajakoulutuksia yhteistyössä Kirkkohallituksen kanssa.

3.4.3 Verkkosivut: evl.fi -sivuston selkosivujen, viittomakielisten sivujen ja sakasti.evl.fi -sivuston saavutettavuussivujen ylläpito ja kehittäminen

Verkkosivujen ylläpito ja kehittäminen tukee saavutettavuustyötä.

3.4.4 Saavutettavuus Kirkkohallituksen toiminnan pohjavireenä

Saavutettavuusnäkökulma on toimintaperiaatteena kaikessa Kirkkohallituksen toiminnassa.

3.4.5 Saavutettavuustunnustus seurakunnille

Kirkon ympäristödiplomin pohjalta tai sen osaksi kehitetään toimintamalli, joka tukee saavutettavuustyötä seurakunnissa. On tärkeää, että myös yksittäinen toimipiste tai seurakunta voitaisiin huomioida tämän mallin kautta.

Lisätietoa saavutettavuudesta

Lisätietoja saat www.sakasti.evl.fi/saavutettavuus -sivuilta sekä järjestöjen ja alan toimijoiden sivuilta mm.

Helsinki kaikille: www.hel.fi/helsinkikaikille

Invalidiliiton esteettömyyssivut: www.esteeton.fi

Kehitysvammaisten tukiliitto: www.kvtl.fi

Kulttuuria kaikille: www.kulttuuriakaikille.info

Kuurojen Liitto: www.kl-deaf.fi

Kuuloliitto: www.kuuloliitto.fi

Kynnys: www.kynnys.fi

Näkövammaisten Keskusliitto: www.nkl.fi

Selkokeskus: www.selkokeskus.fi

Saavutettavuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten mahdollisuutta osallistua ja olla osallisina riippumatta heidän erilaisista ominaisuuksistaan. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Saavutettavuus kirkossa nousee sen teologian ytimestä, evankeliumista.

Saavutettavuus ei ole jonkun erityisryhmän etujen ajamista tai vain joillekin erikoistuneille kirkon työntekijöille kuuluvaa työtä. Kyse on kirkon perustehtävästä ja uskollisuudesta tuon tehtävän toteuttamisessa. Vain kaikille avoin kirkko on uskottava Kristuksen kirkko. Saavutettavuuden ja esteettömyyden eteen on tehtävä jatkuvasti työtä.

**SUOMEN[†]
EV.LUT.
KIRKKO**

ISBN 978-951-789-389-3 (nid.)
ISBN 978-951-789-390-9 (PDF)
ISBN 978-951-789-391-6 (HTML)

Suomen ev.-lut. kirkon Kirkko-
hallituksen julkaisuja 2012:2
ISSN 1237-279X